

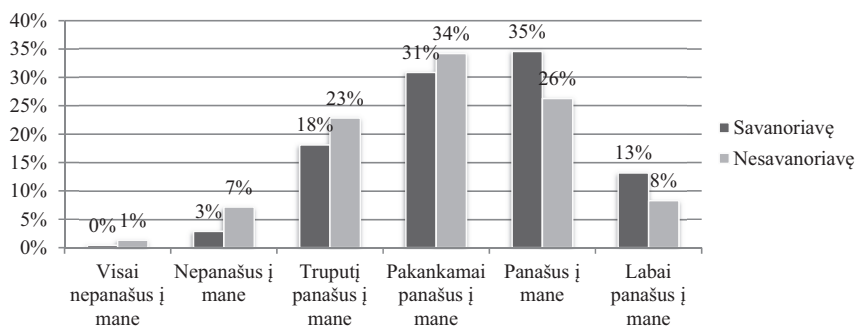

savo darbą mano esant investicija, kuri teikia grąžą per žmogiškojo kapitalo gausinimą ir svarbių socialinių ryšių tinklo plėtimą (Frey, 1992; Day, Devlin, 1998; Meier, Stutzer, 2004; Prouteau, Wolff, 2004).

Tvirtą empirinį pagrindą įžvalgoms apie vertybinių orientacijų sąsają su įsitraukimu į savanorišką veiklą suteikia tai, kad 2017 metais į Lietuvoje atlikto EVS tyrimo klausimyną papildomai buvo įtraukta Shalomo H. Schwartzo asmens vertybinių orientacijų skalė, kuri paprastai nenaudojama EVS tyrimuose⁴. Kaip atskleidžia duomenys, vertybinės orientacijos respondentų dalyvavimo visuomeninėje veikloje lygį diferencijuoja lygiai reikšmingai kaip sociodemografinės jų savybės. Iš dalies taip yra todėl, kad ir jos pačios yra susijusios su sociodemografinėmis respondentų charakteristikomis (visų pirma su amžiumi, išsimokslinimu, lytimi), tačiau negali būti į jas visiškai redukuojamos. Iš viso spektro tirtų vertybinių orientacijų įsitraukimo į savanorišką veiklą aktyvumui reikšmingiausias yra su savęs peržengimo ir atvirumo pokyčiams vertybinėmis orientacijomis susijusios rūpinimosi, kūrybingumo, stimuliacijos ir socialinio teisingumo nuostatos (jos tyrime vertinamos respondentų prašant skalėje nuo 1 iki 6 įvertinti teiginius „Man labai svarbu padėti aplinkiniams žmonėms, rūpintis jų gerove“, „Man svarbu generuoti naujas idėjas ir būti kūrybingam, mėgstu viską daryti savaip, originaliai“, „Man patinka netikėtumai, visada ieškau naujų veiklų. Manau, kad gyvenime yra svarbu turėti

8 pav. Rūpinimosi vertybinės orientacijos sąsaja su įsitraukimu į savanorišką darbą (Klausimas: Įvertinkite apibūdinamo žmogaus panašumą į jus „Jam labai svarbu padėti aplinkiniams žmonėms. Jis nori rūpintis jų gerove“)

Šaltinis: sudaryta remiantis Europos vertybių tyrimo duomenimis.

⁴ S. H. Schwartzo vertybių teorija išskiria dešimt motyvaciniu požiūriu skirtingų vertybių, būdingų visoms kultūroms – savirealizaciją, stimuliaciją, hedonizmą, pasiekimus, galią, saugumą, konformizmą, tradiciją, rūpinimąsi, universalizmą, – kurias sujungia į keturias platesnes vertybines orientacijas: savęs peržengimą (angl. *self-transcendence*), konservatyvumą (angl. *conservation*), asmenybės augimą (angl. *self-enhancement*) ir atvirumą pokyčiams (angl. *openness to change*) (Schwartz, 1992, 2006; Schwartz et al., 2001). Šioms vertybėms tirti naudojamas portretinis vertybių klausimynas, kuriame pateikiamas dvidešimt vienas trumpas asmenybės apibūdinimas, įvardijantis su konkrečia vertybine orientacija susijusius žmogaus tikslus, siekius ar norus (pavyzdžiui, apibūdinimas „Jam labai svarbu padėti aplinkiniams žmonėms. Jis nori rūpintis jų gerove“ atskleidžia rūpinimosi vertybę, kuri priklauso platesnei savęs peržengimo vertybinei orientacijai). Respondentas turi įvertinti kiekvieno apibūdinimo panašumą ar nepanašumą į jį šešių balų skalėje.

Analizuojant 2017 metų EVS duomenis netikėtai tenka konstatuoti, kad gyventojų religingumas (vertintas įvairiais kriterijais: tikėjimas Dievu, priklausymas religinei denominacijai, išpažinties dažnumas, Dievo svarbos savo gyvenime akcentavimas, religingumo kaip ugdytinios vaikų savybės akcentavimas) pats savaime nelemia įsitraukimo į savanorišką veiklą: religingi žmonės Lietuvoje į savanorišką veiklą įsitraukia ne dažniau nei religiniams klausimams abejingi žmonės, tai patvirtina neparimetrinio vidurkių palyginimo testo, taikant Kruskal–Wallis kriterijų, rezultatai ($p = 0,123 > 0,05$). Tai neatitinka kitose šalyse fiksuojamo dėsningumo, kad religingumas turi teigiamą įtaką įsitraukti į savanorišką veiklą, kuris iš socialinių išteklių teorijos perspektyvos aiškina mas kaip narystės religinėse organizacijose lemiamas įsitraukimas į savanorišką veiklą (Wilson, Janoski, 1995).

Diskusija

Paskutinės EVS bangos tyrimas buvo atliktas 2017 metais ir yra nemažai pagrindo manyti, kad dabartinis pandemiją išgyvenančios šalies gyventojų savanoriško darbo patirties lygis yra aukštesnis nei užfiksuotas tyrimo metu. Nepaisant to, jo duomenys suteikia vertingų įžvalgų apie ilgalaikes savanorystės raidos tendencijas, svarbius sociodemografinius savanorystę lemiančius veiksnius ir besikeičiančią individualią motyvaciją įsitraukti į savanorišką veiklą. Šių duomenų analizė atskleidė, nors demografiniai veiksniai – lytis, amžius, išsimokslinimas, profesinis užimtumas – yra svarbūs, jie tampa išties prasmingi tik analizuojami podraug su asmeninėmis respondentų savybėmis (pasitenkinimu gyvenimu, pasitikėjimu žmonėmis, įsitikinimu, kad žmogus pats kontroliuoja savo gyvenimą) ir vertybinėmis respondentų nuostatomis (kaip antai rūpinimasis, kūrybingumas, stimuliacijos ir socialinio teisingumo siekis). Kitaip tariant, savanoriai negali būti traktuojami kaip demografiniu požiūriu homogeniška grupė: priklausomai nuo individualios prosocialios motyvacijos ir kitų vertybinių nuostatų, taip pat asmeninių savybių konkrečių žmonių sociodemografinių charakteristikų pokyčiai gali turėti visiškai skirtingą įtaką jiems įsitraukti į visuomeninę veiklą (Gil-Lacruz et al., 2017). Tai reiškia, kad, siekiant efektyviai sutelkti žmones konkrečiai savanoriškai veiklai, reikia atsižvelgti ne tik į tai, kurių sociodemografinių grupių atstovai apskritai yra labiau linkę į ją įsitraukti, bet ir į tai, kokie vertybiniai akstinai jiems būtų svarbiausi, atitinkamai planuoti savanorių pritraukimo strategiją ir komunikaciją.

Nors straipsnyje pristatyti empiriniai duomenys atskleidžia vertybinių nuostatų svarbą motyvuojant įsitraukimą į savanorišką veiklą, jų nepakanka atsakyti į klausimą, ar savanorystės kaip ilgalaikio moralinio įsipareigojimo tam tikrai bendruomenei ar idėjai samprata šiuolaikinėje visuomenėje pamažu netampa atgyvena, vis labiau įsigalint savanorystės kaip būdo formuoti socialiai priimtina asmens įvaizdį funkcijai. Tai būtų gana grėsminga tendencija, nes ji reikštų ne tiek sistemingą ilgalaikį savanorių įsitraukimą į visuomenei reikšmingą darbą, užtikrinantį šios veikos tęstinumą ir atliepimą aktualesiems socialiniams poreikiams, kiek pavienes, spontaniškas, madingas (bet nebūtinai pačias svarbiausias), į greitą rezultatą orientuotas „programines“ veiklas, ilgalaikėje perspektyvoje mažai teprisidedančias prie opiausių bendruomenės problemų sprendimo.

Literatūra

- Anheier, H. K., Salamon, L. M. (1999). Volunteering in Cross-National Perspective: Initial Comparisons. *Law and Contemporary Problems*, 62(4), 43–65. <https://doi.org/10.2307/1192266>
- Atkins, R., Hart, D., Donnelly, T. M. (2005). The Association of Childhood Personality Type With Volunteering During Adolescence. *Merrill-Palmer Quarterly*, 51(2), 145–162. <https://doi.org/10.1353/mpq.2005.0008>
- Bennett, W. L. (1998). The Uncivic Culture: Communication, Identity, and the Rise of Lifestyle Politics. *Political Science and Politics*, 31(4), 741–761. <https://doi.org/10.2307/420711>
- Brady, H. E., Schlozman, K. L., Verba, S. (1999). Prospecting for Participants: Rational Expectations and the Recruitment of Political Activists. *The American Political Science Review*, 93(1), 153–168. <https://doi.org/10.2307/2585767>
- Burke, D. M., Hall, M. (1986). Personality Characteristics of Volunteers in a Companion for Children Program. *Psychological Reports*, 59(2), 819–825. <https://doi.org/10.2466/pr0.1986.59.2.819>
- Callero, P. L., Howard, J. A., Piliavin, J. A. (1987). Helping Behavior as a Role Behavior: Disclosing Social Structure and History on the Analysis of Prosocial Actions. *Social Psychology Quarterly*, 50(3), 247–256. <https://doi.org/10.2307/2786825>
- Carlo, G., Okun, M. A., Knight, G. P., de Guzman, M. R. T. (2005). The Interplay of Traits and Motives on Volunteering: Agreeableness, Extraversion and Prosocial Value Motivation. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1293–1305. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.08.012>
- Clary, E. G., Snyder, M., Stukas, A. (1996). Volunteers' Motivations: Findings from a National Survey. *Nonprofit Voluntary Sector Quarterly*, 25(4), 485–505. <https://doi.org/10.1177/0899764096254006>
- Cnaan, R. A., Handy, F., Wadsworth, M. (1996). Defining Who Is a Volunteer: Conceptual and Empirical Considerations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25(3), 364–383. <https://doi.org/10.1177/0899764096253006>
- Curtis, J. E., Baer, D. E., Grabb, E. G. (2001). Nations of Joiners: Explaining Voluntary Association Membership in Democratic Societies. *American Sociological Review*, 66(6), 783–805. <https://doi.org/10.2307/3088873>
- Day, K. M., Devlin, R. A. (1998). The Payoff to Work without Pay: Volunteer Work as an Investment in Human Capital. *Canadian Journal of Economics*, 31(5), 1179–1191. <https://doi.org/10.2307/136465>
- Dekker, P., van den Broek, A. (1998). Civil Society in Comparative Perspective: Involvement in Voluntary Associations in North America and Western Europe. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 9(1), 11–38. <https://doi.org/10.1023/A:1021450828183>
- Eckstein, S. (2001). Community as Gift-Giving: Collectivistic Roots of Volunteerism. *American Sociological Review*, 66(6), 829–851. <https://doi.org/10.2307/3088875>
- Frey, B. S. (1992). How Intrinsic Motivation is Crowded out and in. *Rationality and Society*, 6(3), 334–352. <https://doi.org/10.1177/1043463194006003004>
- Gedvilienė, G., Karasevičiūtė, S. (2013). *Senior Adults' Participation in Volunteering. Research Study*. Kaunas: Vytautas Magnus University.
- Gil-Lacruz, A. I., Marcuello, C., Saz-Gil, I. (2017). Individual and Social Factors in Volunteering Participation Rates in Europe. *Cross-Cultural Research*, 51(5), 464–490. <https://doi.org/10.1177/1069397117694135>
- Goss, K. A. (1999). Volunteering and the Long Civic Generation. *Nonprofit and Voluntary Action Quarterly*, 28(4), 378–415. <https://doi.org/10.1177/0899764099284002>
- Graziano, W. G., Eisenberg, N. (1997). Agreeableness: A Dimension of Personality. In R. Hogan, J. Johnston, S. Briggs (Eds.), *Handbook of Personality Psychology* (pp. 795–824). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012134645-4/50031-7>

Hoge, D., Zech, C., McNamara, P., Donahue, M. (1998). The Value of Volunteers as Resources for Congregations. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 37(3), 470–481. <https://doi.org/10.2307/1388054>

Hustinx, L. (2001). Individualisation and New Styles of Youth Volunteering: An Empirical Exploration. *Voluntary Action*, 3(2), 57–76. <http://hdl.handle.net/1854/LU-1114767>

Hustinx, L., Lammertyn, F. (2003). Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 14(2), 167–187. <https://doi.org/10.1023/A:1023948027200>

Hustinx, L., Lammertyn, F. (2004). The Cultural Bases of Volunteering: Understanding and Predicting Attitudinal Differences Between Flemish Red Cross Volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 33(4), 548–584. <https://doi.org/10.1177/0899764004269144>

Jonutytė, I. (2007). *Savanorystė socialinio ugdymo sistemoje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

Knight, G. P., Johnson, L. G., Carlo, G., Eisenberg, N. (1994). A Multiplicative Model of the Dispositional Antecedents of a Prosocial Behavior: Predicting More of the People More of the Time. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(1), 178–183. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.66.1.178>

Kosek, R. B. (1995). Measuring Prosocial Behaviors of College Students. *Psychological Reports*, 77(3), 739–742. <https://doi.org/10.2466/pr0.1995.77.3.739>

Kurapkaitienė, N. (2019). *Jaunų suaugusiųjų mokymosi savanorystėje patirtys*: disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Markham, W. T., Bonjean, C. M. (1996). Employment Status and the Attitudes and Behavior of Higher Status Women Volunteers, 1975 and 1992: A Case Study. *Sex Roles*, 34–34(9–10), 695–717. <https://doi.org/10.1007/bf01551503>

McPherson, J. M., Popielarz, P. A., Drobnic, S. (1992). Social Networks and Organizational Dynamics. *American Sociological Review*, 57(3), 153–170. <https://doi.org/10.2307/2096202>

McPherson, J. M., Rotolo, T. (1996). Testing a Dynamic Model of Social Composition: Diversity and Change in Voluntary Groups. *American Sociological Review*, 61(2), 179–202. <https://doi.org/10.2307/2096330>

Meier, S., Stutzer, A. (2004). Is Volunteering Rewarding in Itself? *Economica*, 75, 39–59. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0335.2007.00597.x>

Meijs, L. C. P. M., Karr, L.B. (2004). Managing volunteers in different settings: Membership and programme management. In R. A. Stebbins, M. Graham (Eds.), *Volunteering as Leisure/Leisure as Volunteering: an International Assessment* (pp. 177–193). CAB International. <https://doi.org/10.1079/9780851997506.0177>

Omoto, A. M., Snyder, M. (1995). Sustained Help Without Obligation: Motivation, Longevity of Service, and Perceived Attitude Change Among AIDS Volunteers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 671–686. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.68.4.671>

Okun, M. A., Barr, A., Herzog, A. (1998). Motivation to Volunteer by Older Adults: a Test of Competing Measurement Models. *Psychology of Aging*, 13(4), 608–621. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.13.4.608>

Okun, M. A., Eisenberg, N. (1992). A Comparison of Office and Adult Day Care Center Older Volunteers: Social-Psychological and Demographic Differences. *The International Journal of Aging and Human Development*, 35(3), 219–233. <https://doi.org/10.2190/t791-c07u-9y1g-cv5f>

Parboteeah, K. P., Cullen, J. B., Lim, L. (2004). Formal volunteering: A cross-national test. *Journal of World Business*, 39(4), 431–441. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2004.08.007>

Penner, L. A. (2002). Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism:

An Interactionist Perspective. *Journal of Social Issues*, 58(3), 447–467. <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00270>

Penner, L. A. (2004). Volunteerism and Social Problems: Making Things Better or Worse? *Journal of Social Issues*, 60(3), 645–666. <https://doi.org/10.1111/j.0022-4537.2004.00377.x>

Prouteau, L., Wolff, F. C. (2006). Does volunteer work pay off in the labor market? *The Journal of Socio-Economics*, 35(6), 992–1013. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2005.11.021>

Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Touchstone Books/Simon & Schuster. <https://doi.org/10.1145/358916.361990>

Rosenthal, S., Feiring, C., Lewis, M. (1998). Political Volunteering From Late Adolescence to Young Adulthood. *Journal of Social Issues*, 54(3), 477–493. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1998.tb01231.x>

Schlozman, K. L., Burns, N., Verba, S. (1994). Gender and the Pathways to Participation: The Role of Resources. *The Journal of Politics*, 56(4), 963–990. <https://doi.org/10.2307/2132069>

Serow, R. C., Dreyden, J. I. (2020). Community Service Among College and University Students: Individual and Institutional Relationships. *Religious Studies: An International Journal*, 8(2), 121–134. Prieiga per internetą: <<http://fssh-journal.org/index.php/jrs/article/view/139>> [žiūrėta 2021 03 03]

Smith, D. H. (1994). Determinants of Voluntary Association Participation and Volunteering. *Non-profit and Voluntary Sector Quarterly*, 23(3), 243–263. <https://doi.org/10.1177/089976409402300305>

Smith, B. M., Nelson, L. D. (1975). Personality Correlates of Helping Behavior. *Psychological Reports*, 37(1), 307–310. <https://doi.org/10.2466/pr0.1975.37.1.307>

Stubbings, P., Humble, S. (1984). Voluntary Work, Unemployment and the Labour Market in Britain. In *Voluntary Work and Unemployment Study in the Countries of the European Communities* (pp. 1–63). London: Policy Studies Institute.

Sundeen, R. A., Raskoff, S. A. (1994). Volunteering Among Teenagers in the United States. *Non-profit and Voluntary Sector Quarterly*, 23(4), 383–403. <https://doi.org/10.1177/089976409402300407>

Schwartz, S. H. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1–65. [https://doi.org/10.1016/s0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/s0065-2601(08)60281-6)

Schwartz, S. H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M., Owens, V. (2001). Extending the Cross-Cultural Validity of the Theory of Basic Human Values with a Different Method of Measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(5), 519–542. <https://doi.org/10.1177/0022022101032005001>

Schwartz, S. H. (2006). Les valeurs de base de la personne: Théorie, mesures et applications [Basic human values: Theory, measurement, and applications]. *Revue Française de Sociologie*, 47(4), 929–968. <https://doi.org/10.3917/rfs.474.0929>

Switzer, G. E., Simmons, R. G., Dew, M. A., Regalski, J. M., Wang, C. H. (1995). The Effect of a School-Based Helper Program on Adolescent Self-Image, Attitudes, and Behavior. *Journal of Early Adolescence*, 15(4), 429–455. <https://doi.org/10.1177/0272431695015004003>

Trudeau, K. J., Devlin, A. S. (1996). College Students and Community Service: Who, With Whom, and Why? *Journal of Applied Social Psychology*, 26(21), 1867–1888. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1996.tb00103.x>

Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 215–240. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>

Wilson, J. (2012). Volunteerism research. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41(2), 176–212. <https://doi.org/10.1177/0899764011434558>

Wilson, J., Janoski, T. (1995). The Contribution of Religion to Volunteer Work. *Sociology of Religion*, 56(2), 137–152. <https://doi.org/10.2307/3711760>

Wilson, J., Musick, M. (1997). Who Cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work. *American Sociological Review*, 62(5), 694–713. <https://doi.org/10.2307/2657355>

Wymer, W. W., Samu, S. (2002). Volunteer Service as Symbolic Consumption: Gender and Occupational Differences in Volunteering. *Journal of Marketing Management*, 18(9–10), 971–989. <https://doi.org/10.1362/0267257012930358>

Ziemek, S. (2006). Economic analysis of volunteers' motivations – A cross-country study. *The Journal of Socio-Economics*, 35(3), 532–555. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2005.11.064>